



IZVOR: DINI BEGOLLI – PROJEKAT PREKO VRHOVA DINARIDA

# Unaprijeđivanje saradnje - Bilten

IPA Programa prekogranične saradnje  
CG-AL i CG-KS 2014-2020

## Februar 2018

SADRŽAJ

## Predstavljamo bilten za IPA Programme prekogranične saradnje CG-AL i CG-KS

Ovaj bilten je razvijen kako bi informisao širu javnost o aktivnostima i događajima koji su sprovedeni u IPA Programima prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija i Crna Gora - Kosovo\* 2014-2020.

Više informacija o programima možete pronaći u nastavku.

### IPA Program prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija 2014-2020

Opšti cilj programa je promovisanje/jačanje dobrosusjedskih odnosa i socio-ekonomskog razvoja pograničnih regija, kroz valorizaciju njihovog turističkog potencijala, ekološki održiv i društveno inkluzivni ekonomski razvoj, uvažavajući njihovo zajedničko kulturno i prirodno nasljeđe.

Kliknite [ovdje](#) za više informacija.

### IPA Program prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo 2014-2020

Opšti cilj programa je poboljšanje standarda i kvaliteta života ljudi u programskom području, kroz ekološki održiv i socijalno inkluzivni ekonomski razvoj regiona, uz poštovanje zajedničke kulturne i prirodne baštine.

Kliknite [ovdje](#) za više informacija.

Ova publikacija je izdata uz podršku Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Zajedničkog tehničkog sekretarijata Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΥΛΗ  
ΚΟΣΟΒΟ | US BIRQDZAVIJE UNISUO ZIYADAVS

- »» Predstavljamo bilten za IPA Programme prekogranične saradnje CG-AL i CG-KS.....1
- »» IPA Program prekogranične saradnje Crna Gora- Kosovo 2011-2013 uspješno zatvoren.....2
- »» Ministar Pejović u radnoj posjeti Sekretarijatu za programe prekogranične saradnje s Kosovom i Albanijom.....3
- »» Regionalni seminar održan u Tirani u okviru Programa teritorijalne saradnje.....3
- »» Projekti finansirani u okviru Prvog poziva IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2011-2013.....4
- »» Primjeri dobre prakse – Projekti sprovedeni u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Albanija – Crna Gora 2007-2013.....8
- »» Održani sastanci u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo 2014-2020.....9
- »» Sprovođenje programa do kraja 2017. godine.....9

\*Ovakvo imenovanje ne dovodi u pitanje stavove o statusu, i u skladu je sa rezolucijom UNSCR 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskom proglašenju nezavisnosti.



Ovaj projekat je finansiran  
od strane Evropske unije



**MNE – ALB**  
IPA-PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE  
CRNA GORA – ALBANIJA 2014-2020



**MNE – KOS**  
IPA-PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE  
CRNA GORA – KOSOVO 2014-2020

## IPA Program prekogranične saradnje Crna Gora- Kosovo 2011-2013 uspješno zatvoren

U Podgorici je 19. januara 2018. organizovana završna konferencija IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora-Kosovo 2011-2013 na kojoj su predstavljeni postignuti rezultati u okviru ovog programa.



U uvodnom obraćanju govorio je Aleksandar Andrija Pejović, ministar evropskih poslova Crne Gore koji je istakao najvažnija dostignuća u okviru sprovođenja devet projekata, koji su finansirani u iznosu od 3,7 miliona eura. Ovi projekti su doprinijeli ostvarivanju konkretnih ciljeva vezanih za ekonomski razvoj, zaštitu životne sredine i promociju biodiverziteta, promociju zajedničkih prirodnih izvora u graničnom području kao što su poljoprivreda, šumarstvo i turistički razvoj.



Ispred Operativne strukture Kosova, obratio se zamjenik ministra u Ministarstvu za Administraciju lokalne samouprave, Bećir Fejzulahu, koji se zahvalio Ministarstvu



evropskih poslova Crne Gore i Delegaciji Evropske Unije u Crnoj Gori i ukazao na značaj ovog programa za realizaciju opšteg



cilja prekogranične saradnje koji se ogleda u poboljšanju socio-ekonomskog stanja unutar programskog područja, podstičući saradnju i zajedničke inicijative u okviru sektora zaštite životne sredine, održive poljoprivrede i šumarstva, kao i turističke ponude.



Prisutnima se ovim povodom obratio i Šef sektora za saradnju Delegacije Evropske Unije u Crnoj Gori, Herman Špic, koji je visoko ocijenio zajednička dostignuća ovog programa, ali i ostvarenu saradnju između dvije države preko zajedničkog prekograničnog partnerstva.



U nastavku, na panel diskusiji su učestvovali i predstavnici organizacija i institucija, koji su bili korisnici ovog programa i koji su predstavili dostignuća, rezultate i izazove sa kojima su se suočavali u procesu sprovođenja projekata. Oni su ocijenili pozitivnim saradnju koju su imali u procesu sprovođenja sa njihovim projektnim partnerima u Kosovskim opštinama.



Konferenciji su prisustvovali predstavnici ministarstva Crne Gore i Kosova, predsjednici opština, predstavnici lokalnih i državnih institucija, javnih preduzeća, korisnici projekata, predstavnici crnogorskih i kosovskih medija i civilnog sektora.



## Ministar Pejović u radnoj posjeti Sekretarijatu za programe prekogranične saradnje s Kosovom i Albanijom

Osnivanje Zajedničkog tehničkog sekretarijata (ZTS) za programe



prekogranične saradnje Crna Gora-Kosovo i Crna Gora-Albanija 2014-2020, sa sjedištem u Podgorici, pokazalo se kao značajna podrška sprovođenju tih bilateralnih programa, ocijenjeno je na radnom sastanku ministra evropskih poslova Aleksandra Andrije Pejovića i njegovih saradnika sa šeficom Zajedničkog sekretarijata Sanjom Todorović i njenim timom.

Sagovornici su se saglasili da su brojne aktivnosti ZTS-a, koje uključuju informativne događaje, obuke i forume za traženje projektnih partnera, znatno osnažile kapacitete korisnika i potencijalnih podnosilaca predloga, i time doprinijele efikasnijem privlačenju raspoloživih sredstava i pripremi kvalitetnijih projekata.

Ministar Pejović je izrazio zadovoljstvo povodom podrške uspješnom sprovođenju dva bilateralna programa, u okviru kojih su kroz prve pozive korisnicima već dostupna sredstva u iznosu od približno 5 miliona eura. „Zajedničkim radom Ministarstva evropskih poslova, Ministarstva finansija i

Sekretarijata se omogućilo da ovi programi budu najnapredniji u regiji“, ocijenio je ministar Pejović. On je iznio očekivanje da će u predstojećem periodu biti i više kvalitetnih projekata u oblasti zapošljavanja, zaštite životne sredine i podsticanja turizma, koji mogu doprinijeti dodatnom razvoju programskog područja.

Šefica Sekretarijata Sanja Todorović podsjetila je da je ovo tijelo uspostavljeno u januaru 2016, te da predstavlja prvi takav sekretarijat za bilateralne programe u regionu. Budući da je Crnoj Gori povjereno da u okviru ova dva programa prekogranične saradnje indirektno upravlja sredstvima EU, funkcija Sekretarijata podrazumijeva odgovornije djelovanje u smislu intenzivnije saradnje sa projektnim korisnicima iz tri zemlje, kako bi se dodatno unaprijedio proces realizacije predviđenih aktivnosti.

## Održan Regionalni seminar u Tirani u okviru Programa teritorijalne saradnje

Pod pokroviteljstvom Ministarstva za Evropu i vanjske poslove, 17. januara 2018. godine organizovan je regionalni seminar u Tirani u okviru Programa teritorijalne saradnje u cilju promocije tih programa te jačanja uloge Ministarstva za Evropu i vanjske poslove u području koordinacije EU pomoći.

Regionalni seminar pod nazivom



„Teritorijalna saradnja, nove perspektive za unaprijeđenje integracije“ bio je jednodnevni događaj, a učestvovali su predstavnici iz Albanije, uključujući ministra za Evropu i vanjske poslove, Ditmira Bushatija, ambasadora EU u Tirani i broje goste iz Crne Gore, Kosova, Makedonije, Grčke i Italije. Na njemu je učestvovalo više od 250 učesnika.

Glavni razlog za organizaciju ovog događaja jeste činjenica da strukture koje koordiniraju programe teritorijalne saradnje pružaju vrlo ohrabrujuće podatke/statistike o učešću albanskih kandidata u pozivima za projektne prijedloge, uz zadovoljavajući broj uključenih institucija i organizacija. Stoga, postoji veće interesovanje albanskih dionika u programima koje finansira EU.



Seminar je imao dvije sesije: Zvanična obraćanja, gdje su ključni gosti naglasili pozitivan učinak koji teritorijalna saradnja donosi širenju saradnje između zemalja regije, i između zemalja regije i država članica EU, čime se potiče integracija i intenziviranje razmjene. Druga sesija je bila posvećena raspravama na kojima su učesnici bili podijeljeni u dvije različite radne skupine (javne institucije i organizacije civilnog društva) te su razgovarali o poteškoćama i izazovima s kojima se albanski partneri suočavaju u ovom području.

Aktivnost je poslužila kao vrlo dobra platforma za pružanje institucionalne podrške albanskih institucija partnerima koji su uključeni u te projekte, kao i koristan forum za dobijanje mišljenja o mogućim poboljšanjima pravne regulative u Albaniji kako bi se olakšalo sprovođenje projekata u različitim aspektima.

**PROJEKTI FINANSIRANI U OKVIRU  
PRVOG POZIVA IPA PROGRAMA  
PREKOGRANIČNE SARADNJE CRNA  
GORA – KOSOVO 2011-2013**

U okviru Prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo 2011-2013 od novembra 2015. do avgusta 2017. sprovedeno je niz projekata. Naime, u okviru tri mjere koje pokrivaju zaštitu okoline, održivi ekonomski razvoj i socijalnu koheziju i inicijative ljudi-ljudima, finansirano je ukupno 9 projekata:

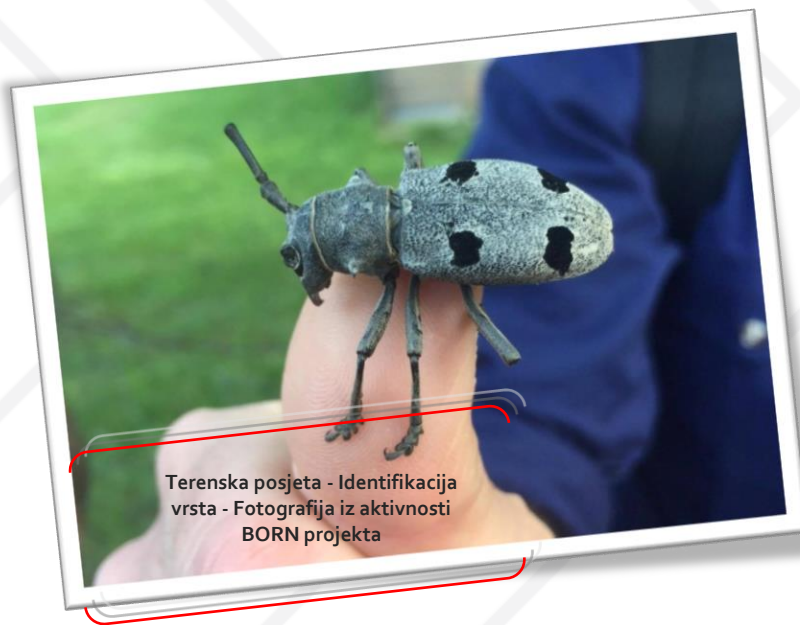
- »» BORN - Priroda bez granica;
- »» Izgradnja socijalne uključenosti kroz obrazovanje;
- »» Valorizacija Eko-proizvoda u prekograničnom području;
- »» Iskorištavanje inovacije i preduzetništva u prekograničnom regionu;
- »» Poboljšanje upravljanja vodnim resursima u Đakovici i Bijelom Polju;
- »» Zajednička akcija za održivo zapošljavanje;
- »» Revitalizacija lokalnih zajednica za razvoj turizma;
- »» Seoski turizam za ekonomski razvoj prekogranične oblasti Kosova i Crne Gore;
- »» Preko vrhova Dinarida.

### **BORN - Priroda bez granica**

*BORN - Priroda bez granica - Zaštita biološke raznolikosti i razvoj parkova prirode Prokletija i Bjeshket e Nemuna* je projekat finansiran od strane EU i sproveden od strane opštine Plav, Centra za regionalni razvoj Rožaje, organizacije Trentino con il Kosovo iz Peći i Kosovske agencije za zaštitu životne sredine iz Prištine.



Zajednički naponi su bili usmjereni ka definisanju i produblivanju poznavanja flore i faune u parkovima prirode Prokletije (Crna Gora) i Bjeshket e Nemuna (Kosovo). Cilj projekta je bio da se identifikuju potrebe za upravljanjem za ova područja. Prokletije i Bjeshket e Nemuna su područja jedinstvenog pejzaža, jedne od najvažnijih regija za zaštitu bioraznolikosti na Balkanu i cijeloj Evropi.



Terenska posjeta - Identifikacija vrsta - Fotografija iz aktivnosti BORN projekta

Tokom projekta lokalni činionici su podržani u razvoju projekata održivog razvoja koji se odnose na unaprijeđenje prirodnih resursa. Osim toga, njihov kapacitet je unaprijeđen učešćem u studijskoj posjeti Italiji.

Proizvedena je Prekogranična strategijska dokumentacija za definisanje zajedničkih politika za optimalno upravljanje projektnim područjem. Osim toga, sprovedene su sljedeće aktivnosti: razvoj i poboljšanje glavne pješačke staze, razvoj novih zona za penjanje po stijenama, biciklističke staze, obrazovne radionice i terenski izleti za 6 škola.

Najvažnije postignuće projekta bilo je stvaranje WEBGIS-a.

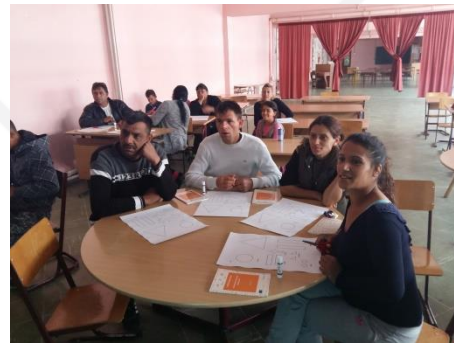
Za više informacija kliknite [ovdje](#).

### **Izgradnja socijalne uključenosti kroz obrazovanje**

Projekat *Izgradnja socijalne uključenosti kroz obrazovanje* je sproveden od strane Centra za Demokraciju i ljudska prava – CEDEM, Pedagoškog Centra u Crnoj Gori i NVO Enfants iz Crne Gore i Edukativnog Centra Kosova i Bethany Christians Services- BCS iz Kosova. Cilj ovog projekta je bilo jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva (OCD), koje se bave pitanjem Roma, Aškalija i Egipćanja, kako bi se uključili u dijalog sa obrazovnim institucijama i kako bi bolje odgovorili na prioritete zajednice koje predstavljaju u oblasti obrazovanja.

Naime, projekat je unaprijedio vršnjačko učenje, razmjenu znanja i partnerstvo između iskusnih i novih OCD-a u pograničnom regionu, u cilju pružanja podrške naporima

uključivanja u oblasti obrazovanja. Tokom perioda sprovođenja uspostavljena je neformalna Mreža zainteresovanih subjekata za oblast REA zajednica.



Trening o Upravljanju projektnim ciklusom je organizovan za 21 OCD-a, kao i trening za unaprijeđivanje roditeljskih vještina vezano za obrazovanje i učešće u obrazovnim strukturama. Ovo je omogućilo predstavnicima lokalnih organizacija da unaprijede svoje vještine vezane za rad u uslovima socijalne uključenosti i da pruže bolje usluge roditeljima REA djece kako bi se unaprijedile njihove roditeljske sposobnosti i njihovo uključivanje u obrazovni sistem (školski odbori i roditeljski savjeti). Uz to, održan je trening za učitelje o antidiskriminacijskim politikama. Sprovedeno je niz ostalih aktivnosti koje su se odnosile na izgradnju kapaciteta ciljnih grupa: izrađen je Pravilnik o Afirmativnoj akciji u obrazovanju za REA učenike; Studijska posjeta za unaprijeđivanje umrežavanja i razmjene informacija; sveobuhvatna procjena potreba; uputstva o politikama koje se fokusiraju na upravljanje prijevremenog napuštanja predškolskog i školskog obrazovanja, itd.



Projekat je stvorio dobru osnovu za moguće intervencije na političkom i institucionalnom nivou u oblasti obrazovanja. Kroz projekat je pružena podrška za izgradnju kapaciteta lokalnim OCD-a iz prekograničnog područja u formi treninga i mentorstva.

### Valorizacija Eko-proizvoda u prekograničnoj zoni

Projekat *Valorizacija Eko-proizvoda u prekograničnoj zoni* je sproveden od strane opštine Bijelo Polje i lokalnog radio emitera Bijelo Polje iz Crne Gore i opštine Dečani i Lokalne akcione grupe Đeravica. Cilj projekta je bio pružanje podrške razvoju i promociji eko-proizvoda u prekograničnoj oblasti.



Ovaj cilj je postignut kroz obnavljanje infrastrukture eko-pijace, nabavku opreme za eko-pijace u prekograničnoj zoni, instalaciju solarnih panela i osvetljenja za eko-pijace, nabavku kontejnera za otpatke, mapiranje lokalnih eko-proizvoda u prekograničnoj oblasti, trening o proizvodnji i sakupljanju eko-proizvoda, trening o marketingu i prodaji za lokalne proizvođače eko-proizvoda, promociju eko-proizvoda kao alternativnu aktivnost za ekonomski rast u prekograničnoj zoni kao i kroz nadmetanje - najbolji eko-proizvod u prekograničnoj oblasti.

Oba korisnika su ostala dosljedna razvoju eko-proizvoda i sprovodiće i finansirati u kontinuitetu aktivnosti koje se odnose na razvoj eko-proizvoda u prekograničnoj oblasti. U tom kontekstu, uzimajući u obzir projektne aktivnosti za izgradnju kapaciteta, došlo je do porasta efikasnosti ljudskih resursa koji se bave ovom oblašću.

### Iskorištavanje inovacije i preduzetništva u prekograničnom regionu Kosova i Crne Gore

Ovaj projekat je sproveden od strane Turističke organizacije Berane i IT klastera u Crnoj Gori i ICT Udruženje Kosovo (STIKK) i Syri i Vizionit (SiV) iz Kosova. Specifični cilj projekta se odnosio na povećanje

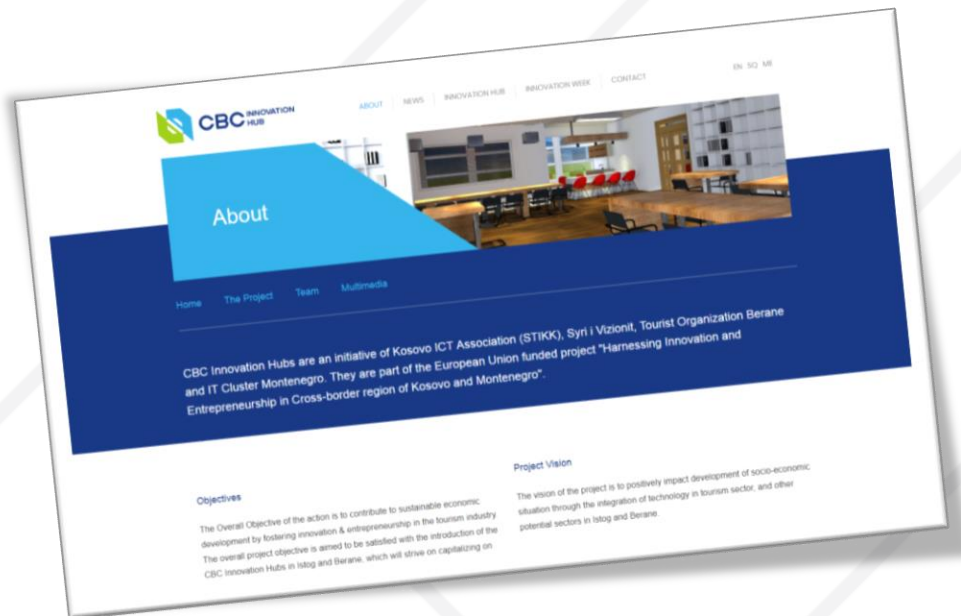
blagostanja stvaranjem poslovnih mogućnosti i mogućnosti zapošljavanja, kao i na povećanje mogućnosti za bolje korišćenje lokalnih resursa.



start-up kompanija su se pojavile na svjetski poznatim turističkim internet stranicama i portalima (TripAdvisor, Airbnb, booking, Montenegro adventures, Montenegro accommodations, itd.). Više informacije možete pronaći [ovdje](#).

### Poboljšanje upravljanja vodnim resursima u Đakovici i Bijelom Polju

Projekat Poboljšanje upravljanja vodnim resursima u Đakovici i Bijelom Polju je sproveden od strane Vodovoda "Bistrica" u Bijelom Polju i Udruženja Vodovoda Crne Gore i Razvojnog Centra Kosova i



Naime, kroz projekat je napravljena platforma za osnivanje Prekograničnog Inovativnog Centra. Shodno tome, proces uspostavljanja i stavljanja u funkciju Centra za inovacije za Kosovo i Crnu Goru je završen. Prekogranični Inovativni Centri su otvoreni u Beranama i Istoku i oni služe kao zajedničke radne prostorije za mlade iz regiona i za sve ostale zainteresovane grupe, kao što su NVO i biznisi, i služe kao mjesto za sprovođenje različitih treninga. Preko projekta je pružena podrška promovisanju regionalnih proizvoda/usluga kroz organizovanje različitih događaja i aktivnosti. Dodatno, organizovano je takmičenje u tehnološkim i turističkim proizvodima/uslugama, u cilju pružanja podrške internacionalizaciji turističkih ponuda. U julu i avgustu 2016. godine su održani treninzi o upravljanju projektnim ciklusom i o korišćenju digitalnih alatki za promociju (npr. Airbnb, TripAdvisor, Facebook, itd.). Kao rezultat toga, devet

Regionalnog Vodovoda "Radonići" J.S.C Đakovica iz Kosova.

Cilj projekta se odnosio na poboljšanje zaštite i upravljanja prirodnim vodnim resursima u Đakovici i Bijelom Polju. Jedna od glavnih aktivnosti je bila izrada studije izvodljivosti za uvođenje GIS (geografski informacioni sistem) sistema u upravljanju vodama u Đakovici i Bijelom Polju.



## KRATKE INFORMACIJE - GIS

**Geografski informacijski sistem - GIS softver dizajniran je za snimanje, upravljanje, analizu i prikazivanje svih oblika geografski-referentnih informacija.**

Nakon toga, sprovedena je nabavka i stavljanje u upotrebu GIS sistema i dodatne opreme za vodovod u Đakovici i Bijelom Polju. Zaposleni u ovim preduzećima u Đakovici i Bijelom Polju su učestvovali na obuci o primjeni GIS sistema. Nakon ove obuke došlo je do evidentiranja sistema za vodosnabdijevanje, a podaci su unijeti u GIS u Đakovici i Bijelom Polju. Održane su i konsultacije o gubitcima vode na mreži i naplaćivanju od strane vodovoda u Đakovici i Bijelom Polju. Sprovedenu su i javne kampanje o podizanju svijesti šire javnosti o korišćenju vode.

Preko ovog projekta zaposleni u preduzećima vodovoda u Đakovici i Bijelom Polju su stekli značajno iskustvo, povećali svoje tehničke i ljudske kapacitete u cilju daljeg prikupljanja relevantnih GIS podataka iz cjelokupne vodovodne mreže, otkrivanja i obračuna gubitaka vode.

## Zajednička akcija za održivo zapošljavanje

Ovaj projekat je sproveden od strane Zavoda za Zapošljavanje Crne Gore i NVO Natura iz Crne Gore i Agencije za podršku zapošljavanja i NVO Jeta iz Kosova. Cilj projekta je bio odstranjivanje prepreka i stvaranje uslova za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa u prekograničnom regionu. Štaviše, jedan od ciljeva projekta se ogledao u podizanju fleksibilnosti radne snage i osiguravanju boljeg kvaliteta života ljudi u prekograničnom regionu.

Glavne aktivnosti su obuhvatile sledeće: Zajednička priprema jedinstvenog dokumenta sa preporukama za bolji učinak službi za zapošljavanje; Organizacija i održavanje jednodnevne studijske posjete; organizovanje i održavanje dvije jednodnevne radionice o razmjeni iskustva; Priprema i sprovođenje pilot istraživanja o potrebama poslodavaca; Organizovanje i održavanje dva prekogranična sajma o zapošljavanju; Organizovanje i održavanje dva okrugla stola sa poslodavcima u cilju predstavljanja i diskutovanja o rezultatima istraživanja; Priprema i distribucija zajedničkog dokumenta o rezultatima sprovedenog prekograničnog istraživanja i priprema i distribucija ostalog promotivnog materijala.

Najvažnija aktivnost je podrazumijevala organizovanje treninga u trajanju od 22 dana za nezaposlene o proizvodnji, preradi i komercijalnoj promociji medicinskih biljaka i domaćih proizvoda. Uz to, organizovana su i dva seminarra za nezaposlene o otvaranju novih biznisa i o prijavljivanju za raspoložive fondove/sredstva za otvaranje biznisa.



## Revitalizacija lokalnih zajednica za turizam i razvoj mladih

Revitalizacija lokalnih zajednica za turizam i razvoj mladih je projekat koji su sprovodili Opština Andrijevića i Studentski Sportski Savez u Crnoj Gori i Opština Junik i MDA Fondacija na Kosovu. Cilj projekta je bio podsticanje održivog razvoja i promocija turizma u Juniku i Andrijevići kroz poboljšanje infrastrukture i osnaživanje mladih. Ovo se postiglo kroz rehabilitaciju i opremanje studentskog hostela u Andrijevići (kliknite [ovdje](#) za više informacija), izgradnju multifunkcionalnog sportskog objekta u Moronica Parku u Juniku, snabdijevanje sportskom opremom za planinske/vanjske aktivnosti za

multi-funkcionalni sportski objekat u Juniku i studentski hostel u Andrijevići i izgradnju tradicionalnog vodenog mlina "Valavica" u Juniku.



Takođe su organizovane zajedničke aktivnosti za podizanje kapaciteta za održivo upravljanje postojećih i novoizgrađenih objekata. Pored toga, zajednički su radili na izradi realnog plana upravljanja novim objektima, organizaciji prekograničnih ljetnih kampova za mlade i na izradi promotivnih i interaktivnih internet stranica za studentski hostel u Andrijevići.

Kroz ove aktivnosti infrastrukturni kapaciteti po pitanju turizma su povećani u Juniku i Andrijevići. Uz to, kroz ovaj projekat se promovisao aktivni turizam u Juniku i Andrijevići.

## Seoski turizam za ekonomski razvoj prekogranične oblasti Kosova i Crne Gore

Projekat Seoski turizam za ekonomski razvoj prekogranične oblasti Kosova i Crne Gore je sproveden od strane Agencije za regionalni razvoj i Opštine Berane u Crnoj Gori i





Inicijative za razvoj poljoprivrede na Kosovu.



Promocija ekonomskog razvoja prekogranične oblasti kroz ekonomsku valorizaciju turističkih i održivih poljoprivrdnih i šumarskih potencijala je postavljena kao osnovni cilj projekta.

Glavne projektne aktivnosti su se odnosile na stvaranje prekograničnih tematskih ruta, postavljanje solarnih panela i opreme za mužu u katunima, izgradnju 10 odmarališta i 10 kampova u katunima, ugradnju 10 mjesta za hranjenje divljih životinja, izgradnju informativnog centra za posjetioce, organizacije treninga za pružanje turističkih usluga u prekograničnoj oblasti, treninga o sigurnosti hrane i tehnologiji proizvodnje, postavljanje informativnih tabli u katunima i o rutama, upoznavanje turističkih agencija i novinara sa rutama, izrada marketing web platforme (<http://www.katunroads.me/en/>), kao i mapiranje flore i faune u projektnoj zoni.



Preko ovog projekta je unaprijeđena infrastruktura za razvoj turizma u katunima, povećan je kapacitet stanovnika ruralnog područja na katunima za pružanje turističkih usluga i promovisane su jedinstvene vrijednosti katuna kao pokretača poljoprivrednog i turističkog razvoja.

Više informacija možete naći [ovdje](#).

## KRATKE INFORMACIJE - KATUN

Katuni su privremena, stočarska naselja na planinama, na većim nadmorskim visinama, gdje stočari sele svoju stoku radi ispaše u toku ljeta. Duga je tradicija odlaska stočara u planine, i ovaj nomadski način života je kroz istoriju diktirao posebnu kulturu i običaje svojstvene samo katunima. U današnje vrijeme odlazak na katune se praktikuje sve manje, ali se ova tradicija i dalje održala. Kako planinski turizam u Crnoj Gori uzima sve više maha, to su i stočari u katunima prerasli u svojevrstu turističku ponudu i to iz više razloga.

### Preko vrhova Dinarida

Ovaj projekat je sproveden od strane Centra za inicijative iz oblasti održivog razvoja i turizma (CSTI), Planinarskog saveza Crne Gore na crnogorskoj i Fonda za razvoj zajedništva (CDF) i Orijentiring kluba „Priština“ sa kosovske strane. Cilj projekta je bio razvoj duge staze ViP Dinarica i turističke ponude koja povezuje planinarske zajednice i turističke aktere u ciljnom regionu radi valorizacije jedinstvenog prirodnog bogatstva i kulturno-istorijskog nasljeđa.

Projektne aktivnosti su obuhvatale unaprijeđivanje malih turističkih infrastruktura, mapiranje i uspostavljanje sporazuma sa postojećim turističkim

pružaocima usluga.



Pored toga, cilj projekta je bio i stvaranje turističke ponude rute ViP Dinarica. Ovo se postiglo kroz mapiranje i GPS praćenje puteva u prekograničnom regionu. Neke aktivnosti bile su usmjerene na izgradnju kapaciteta planinarskih klubova na Kosovu i Crnoj Gori.

**KRATKE INFORMACIJE – PRVI POZIV ZA DOSTAVLJANJE PROJEKTNIH PRIJEDLOGA CRNA GORA – KOSOVO 2011-2013**

**78%** dodijeljenih grantova unutar Prvog poziva za dostavljanje projektnih prijedloga u okviru IPA Programa prekogranične saradnje CG-KS 2011-2013 su bili iz **Mjere 1.2 - Održivi ekonomski razvoj**.



**Primjeri dobre prakse-  
Projekti sprovedeni u okviru  
Programa IPA PGS Albanija –  
Crna Gora 2007-2013**

Od januara 2009. godine, kada je uspostavljen Zajednički tehnički sekretarijat u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Albanija – Crna Gora 2007-2013, do februara 2016. godine kada je održana završna konferencija, objavljena su 3 Poziva za dostavljanje projektnih prijedloga uspješno su sprovedena 24 projekata. Unutar Prvog poziva, koji je otvoren 29. juna i zatvoren 29. septembra 2009. godine, dostavljena su 26 projektna prijedloga od kojih je 6 finansirano pokrivaajući sve tri mjere programa. Drugi poziv je otvoren 29. juna i zatvoren 14. oktobra 2010. godine. Dostavljeno je 42 prijedloga, dok je 11 od njih finansirano. Treći i ujedno poslednji je objavljen 3. septembra i zatvoren 3. decembra 2012. godine. Unutar ovog poziva je dostavljeno 70 projektnih prijedloga, od kojih su sedam finansirani.

Ukupno, unutar tri poziva koji su objavljeni u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Albanija-Crna Gora 2007-2013, dostavljeno je 138 projektnih prijedloga i njih 24 je finansirano, i to 9 u okviru prve mjere programa "Ekonomski razvoj sa naglaskom na turističku promociju"; 8 u okviru druge mjere "Promocija i zaštita životne sredine" i 7 unutar treće mjere „Unaprijeđivanje socijalne kohezije kroz akcije ljudi-ljudima“. Uz to, finansiran je jedan strateški projekat pod nazivom "Rekonstrukcija postojećeg graničnog prelaza Hani i Hotit – Božaj i izgradnja novog graničnog prelaza Grabom – Zatrijebačka Cijevna".

Četiri projekta su izabrana kao primjeri dobre prakse.

### **Vajarski Simpozijum**

*Vajarski Simpozijum* je projekat koji je izabran u okviru Prvog poziva unutar IPA Programa prekogranične saradnje Albanija – Crna Gora 2007-2013 i sproveden je od strane Opštine Skadar u Albaniji i NVO ART Dulcinium iz Crne Gore.



Kroz ovaj projekat su se, po prvi put sastali vajari sa obje strane granice da rade za gradove jedni-drugih, pružajući trajni primjer stvaranja nove umjetnosti u novom kontekstu prekograničnih kulturnih odnosa.

Cilj projekta je bio da se doprinese razmjeni najboljih praksi između umjetnika iz Albanije i Crne Gore. Projekat je nedvosmisleno olakšao ovu razmjenu kroz svoj period sprovođenja. Glavne aktivnosti projekta su uključivale izradu 20 skulptura kroz vajarski simpozijum, instalaciju ovih skulptura na javnim površinama i parkovima i izradu kataloga skulptura.

Kroz izradu skulptura građani i šira javnost su imali priliku da vide proces izrade skulptura, ne samo finalni proizvod. Ovo je doprinjelo tome da simpozijum postane atrakcija za građane tokom čitavog perioda trajanja.



Projekat je postavio temelje za buduću saradnju u oblasti kulture između umjetnika. Štaviše, ove skulpture i dalje ukrašavaju javne parkove u Skadru i Ulcinju. Vajarski simpozijum je izazvao pozitivne diskusije među umjetnicima i bilo je ozbiljnih pokušaja da se slična akcija ponovi u drugim albanskim i crnogorskim gradovima.

### **Farm-tur: Razvoj agro turizma u sjevernoj Albaniji i Istočnoj Crnoj Gori**

Ovaj projekat koji je izabran u okviru Drugog poziva u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Albanija – Crna Gora 2007-2013 sproveden je od strane Programa za podršku ruralnim udruženjima (RASP) u Albaniji i Regionalne Turističke organizacije Bjelasica i Komovi u Crnoj Gori.

Cilj projekta je bio razvoj i promocija održivog turizma kroz uspostavljanje pilot agroturističkih aktivnosti u prekograničnom regionu sjeverne Albanije i istočne Crne Gore na osnovu korišćenja prirodnih i kulturnih resursa i širokog angažmana lokalnih vlasti. Izabrana je 21 farma, (11 u Albaniji i 10 u Crnoj Gori) kojima je pružena pomoć i podrška u poboljšanju proizvođačkih kapaciteta kroz snabdijevanje novom tehnologijom, povećanje smještajnih

kapaciteta i poboljšanjem kvaliteta lokalnih proizvoda u skladu sa zahtjevima za bezbjednost hrane.

Dalje, u cilju poboljšanja turističke ponude i promocije lokalne tradicionalne hrane, održani su treninzi za izgradnju kapaciteta za pilot farme u oblasti poboljšanja tehnologije, upravljanja, ugostiteljstva i marketinga, održana su tri lokalna sajma i uspostavljene su tri informativne kancelarije u Margegaju, Fierzi and Šištavcu.



Tokom trajanja projekta, podržani su lokalni akteri kako bi poboljšali i promovisali svoje proizvode, razmjenili iskustva sa svojim kolegama i kako bi bolje ostvarili svoje turističke potencijale. Uz to, stvorena je mreža lokalnih proizvođača, smještajnih kapaciteta, turističkih vodiča, domaćih i nacionalnih preduzeća i njihovih partnera sa druge strane granice sa ciljem davanja podrške lokalnoj ekonomiji.

### **MARUBI: kooperativni model turističke promocije između Skadra i Ulcinja**

Projekat *MARUBI* je izabran u okviru Drugog poziva IPA PPREKOGRAIČNE SARADNJE Albanija – Crna Gora 2007-2013 i sproveden je od strane Opštine Skadar i Opštine Ulcinj.

Cilj projekta je bio unaprijeđenje privrednog razvoja prekograničnog područja Skadar-Ulcinj, izgradnjom turističkog potencijala i naglašavanjem zajedničkog kulturnog nasljeđa (posebno, nasljeđa Marubi fotografa) i prirodnih ljepota ovog područja.

U cilju promovisanja područja Skadar-Ulcinj kao turističke destinacije, projekat je imao za cilj jačanje kulturne ponude i povećanje njene konkurentnosti kroz razvoj različitih oblika saradnje između lokalnih operatera i MSP-a; razvoj nove turističke prakse i identifikovanje nove ciljne grupe kako bi se povećala potražnja za lokalnim kulturnim turizmom. Glavne sprovedene aktivnosti u okviru projekta su bile sledeće:



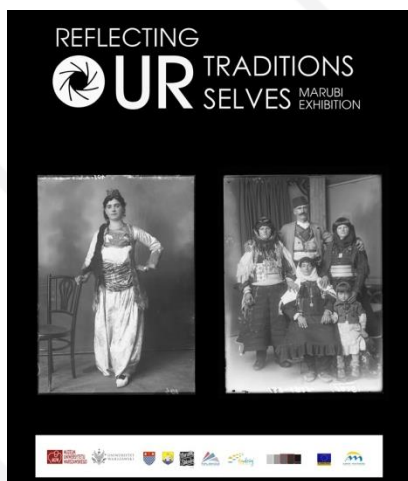
- » Strateški popis Marubijevog nasljeđa;
- » Plan izvodljivosti Marubi rute;
- » Treninzi za privredne i turističke operatere i za mlade;
- » Teritorijalni unakrsni marketing na lokalnom nivou;
- » Teritorijalni unakrsni marketing u preko 20 evropskih destinacija.

Osim toga, projekat je pokušao da prikaže i da klasifikuje baštinu porodice Marubi. Kao rezultat toga, promotivnom kampanjom se prikupio veliki broj Marubijevih fotografija, među kojima su i neke u originalnom staklu.

### KRATKE INFORMACIJE - Marubi

Građani Skadra su donirali više od 1500, do tada nepoznatih, fotografija tokom promotivne kampanje u okviru projekta.

Ključna aktivnost Marubi projekta je bila putujuća izložba "Odražavanje naših tradicija, odražavanje nas", koja je premijerno otvorena u Evropskom parlamentu u Briselu. Međunarodne destinacije izložbe su bile i Pariz, Trst, Ankara, Varšava, Ženeva, Budimpešta, Beograd, Tirana itd.



Pored svega nevedenog, organizovan je MARUBI Festival u Skadru i Ulcinju, koji se ogledao u takmičenju fotografa, kulturnim aktivnostima (tradicionalne folklorne igre i pjesme) i radionice posvećene istoriji dinastije MARUBI, slikarskim tehnikama, itd.



### "Monteal" - Ulaganje u održivi ljudski i lokalni ekonomski razvoj putem participativnog upravljanja turizmom u prekogranjčnoj oblasti

"Monteal" - Ulaganje u održivi ljudski i lokalni ekonomski razvoj putem participativnog upravljanja turizmom u prekograničnoj oblasti je projekat izabran u okviru trećeg poziva unutar IPA PPS Albanija- Crna Gora 2007-2013 i sproveden je od strane Albanskog Razvojnog Fonda u Albaniji i Regionalne Turističke organizacije Bjelasica i Komovi u Crnoj Gori.

Opšti cilj projekta se odnosi na povećanje potencijala ekonomskog rasta i napretka u regionima Kelmend, Škrel, Plava, Andrijevice i Berana, kroz diversifikaciju njihove lokalne privrede i održivi razvoj turizma. Glavne aktivnosti su bile izrada plana za razvoj prekograničnog turizma i uspostavljanje Odbora za prekogranično partnerstvo za ciljnu oblast, razvoj lokalnih proizvoda koji se uklapaju i koji se mogu povezati sa turističkim atrakcijama/aktivnostima u ciljanoj oblasti kroz poboljšanje infrastrukture, izradu dokumenta o kulturnim, istorijskim i prirodnim resursima ciljane prekogranične oblasti.

Pored toga, proizvedena je i promovisana turistička ponuda koja povezuje ciljane zajednice i umrežava biznise u oblasti turizma sa obje strane granice. Direktni korisnici projektnih aktivnosti su bile lokalne zajednice, turistički operateri i lokalni biznisi. U Kelmendu i Thethu je izgrađeno ukupno 8 vidikovaca sa panoramskim pogledom, izgrađeno je i

instalirano 8 informativnih tabli, izgrađeno 10 mjesta za odmor (odmarališta), popravljeno je 96 km planinskih puteva, jedan informativni centar je izgrađen u Andrijevici i jedan interaktivni ekran (touch screen board) je instaliran u Beranama.

Projekat MONTEAL je privukao pažnju nacionalnih institucija da počnu primjenjivati pozitivan i konstruktivan pristup. Projekat je povećao broj posjetilaca u toj oblasti, osiguravajući neprekidno obnavljanje veza



između zajednice i turističkih posjeta sa identifikovanim turističkim aktivnostima, koje su promovisane i korišćene od strane posjetilaca.

Uz to, projekat MONTEAL je stvorio i promovisao novu mapu turističkih atrakcija koje treba posjetiti u ovoj oblasti i služio je kao pozivan primjer za primjenjivanje istog principa i u ostalim susjedskim oblastima.

## Sastanci održani u okviru IPA Programa PGS CG-ALB i CG-KOS 2014-2020

### Održan četvrti bilateralni sastanak između Operativnih struktura Crne Gore i Republike Kosova

Četvrti bilateralni sastanak Operativnih struktura Crne Gore i Republike Kosova u okviru Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2014-2020 održan je u Podgorici, 30. novembra 2017. Sastanku su prisustvovali članovi Operativnih struktura Crne Gore i Republike Kosova, kao i službenici Zajedničkog tehničkog sekretarijata i Kancelarije Antene navedenog Programa.



Sastankom je u ime crnogorske Operativne strukture predsjedavala Generalna direktorica za evropske fondove u Ministarstvu evropskih poslova Ivana Glišević Đurović, a u ime kosovske Operativne strukture Generalna sekretarka u Ministarstvu administracije lokalne samouprave Rozafa Ukimeraj.

Na sastanku je ocijenjeno da program uspješno napreduje i da je veliki broj aktivnosti sproveden nakon potpisivanja Bilateralnog i Sporazuma o partnerstvu i da je u toku evaluacija projekata u okviru Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata.

Na sastanku je bilo riječi se o sprovedenim aktivnostima, rezultatima i napretku u sprovođenju IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo. Takođe, razgovaralo se i o metodama unaprijeđenja komunikacije i vidljivosti Programa i dosadašnjim rezultatima na ovom polju. Planirane su aktivnosti za naredni period, kao i intenziviranje komunikacije i razmjene znanja između operativnih struktura.



### Održan drugi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija 2014-2020

Drugi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija 2014-2020 je održan 29. decembra 2017. godine u Tirani, u prostorijama Misistarstva za Evropu i vanjske poslove Republike Albanije.

G-đa Daniela Čekani, predsjedavajuća drugog sastanka ZON-a i šefica operativne strukture Albanije, je pozdravila učesnike i ukratko prezentovala program, tematske prioritete i aktivnosti koje su sprovedene unutar programa, naglašavajući da je dostavljen veliki broj aplikacija i da postoji veliko interesovanje o mogućnosti koje pruža ovaj program.



G-din Miodrag Račeta je u ime Minsatrstva evropskih poslova Crne Gore pozdravio učesnike na sastanku. On je istakao i naglasio profesionalni pristup CFCU-a u procesu ocjenjivanja i veliku podršku koju pruža Zajednički tehnički sekretarijat (ZTS) u sprovođenju programa.

Glavna tema sastanka je bila prezentacija liste projekata koji su izabrani unutar prvog

poziva za dostavljanje projektnih prijedloga u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija 2014-2020, kao i pregledavanje i davanje savjetodavnog mišljenja članova ZON-a.

### Održan peti sastanak Zajedničkog upravnog odbora

Peti sastanak Zajedničkog upravnog odbora održan je 31. januara 2018. godine u Crnoj Gori, u Podgorici, u prostorijama

ZTS-a.

Govorilo se o sprovođenju Programa Crna Gora – Albanija 2014-2020 i Crna Gora – Kosovo 2014-2020, kao i narednim aktivnostima u prvoj polovini 2018. godine. Takođe se diskutovalo i o sprovedenim aktivnostima i ocjenjen je kvalitet rezultata projekta od strane članova Zajedničkog upravnog odbora.



### Sprovođenje programa do kraja 2017. godine

Do kraja 2017. godine niz aktivnosti su sprovede unutar oba IPA programa prekogranične saradnje. Događaje su organizovali Ministarstvo evropskih poslova Crne Gore, Misistarstvo za Evropu i vanjske poslove Republike Albanije i Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave Republike Kosova, Ministarstvo finansija Crne Gore - Direktor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći i Zajednički tehnički sekretarijat za IPA Programe prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo 2014-2020. Grafikon ispod pokazuje dostignuća u okviru oba programa tokom perioda 2016.-2017.





» Operativne strukture programa  
(kliknite ikone kako bi pristupili  
internet stranici)



Ministarstvo evropskih poslova



Ministarstvo finansija

Direktorat za finansiranje i ugovaranje  
sredstava EU pomoći



MINISTRY FOR EUROPE AND FOREIGN AFFAIRS



Republika e Kosovës  
Republika Kosovo-Republic of Kosovo  
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal  
Ministarstvo Administracije Lokalne Samouprave  
Ministry of Local Government Administration



**ZAJEDNIČKI TEHNIČKI SEKRETARIJAT  
PROGRAMA PREKOGRANIČNE SARADNJE**  
CRNA GORA - ALBANIJAI CRNA GORA - KOSOVO 2014–2020

Zajednički tehnički sekretarijat – **Sjedište**  
Adresa: Beogradska 17, 81 000 Podgorica, Crna Gora  
Telefon: + 382 20 240 784; + 382 20 240 631;

**Sanja TODOROVIC**

Šefica Zajedničkog tehničkog sekretarijata

E-mail: [sanja.todorovic@jts-mne-alb-mne-kos.org](mailto:sanja.todorovic@jts-mne-alb-mne-kos.org)

**Maja RADOVIC**

Službenik za finansije i nabavke

E-mail: [maja.radovic@jts-mne-alb-mne-kos.org](mailto:maja.radovic@jts-mne-alb-mne-kos.org)

**Gazmir RACI**

Projektni službenik u Anteni

E-mail: [gazmir.raci@jts-mne-alb-mne-kos.org](mailto:gazmir.raci@jts-mne-alb-mne-kos.org)

**Nikola DJONOVIC**

Projektni službenik sa specijalizacijom u oblasti komunikacija

E-mail: [nikola.djonovic@jts-mne-alb-mne-kos.org](mailto:nikola.djonovic@jts-mne-alb-mne-kos.org)

**Almir CAUSEVIC**

Projektni službenik sa specijalizacijom u oblasti IT

E-mail: [almir.causevic@jts-mne-alb-mne-kos.org](mailto:almir.causevic@jts-mne-alb-mne-kos.org)

**Petar BELADA**

Administrativni asistent

E-mail: [petar.belada@jts-mne-alb-mne-kos.org](mailto:petar.belada@jts-mne-alb-mne-kos.org)

Zajednički tehnički sekretarijat – **Kancelarija Antene**

Adresa: Rruga Ndoc Çoba, Nr 1 Shkoder, Albania

Tel: + 355 22 80 20 80;

**Andi ÇEKAJ**

Projektni službenik u Anteni

E-mail: [andi.cekaj@jts-mne-alb-mne-kos.org](mailto:andi.cekaj@jts-mne-alb-mne-kos.org)

[www.cbc-mne-alb.org](http://www.cbc-mne-alb.org) | [www.cbc-mne-kos.org](http://www.cbc-mne-kos.org)



Ovaj projekat je finansiran  
od strane Evropske unije